
PWYLLGOR CRAFFU GWASANAETHAU DYDD IAU, 26 MAI 2016

Yn bresennol:

Y Cynghorwyr: Alan Jones Evans, Aled Evans, E. Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Elin Walker Jones, Eryl Jones-Williams, Linda Ann Wyn Jones, Sion Wyn Jones, Beth Lawton Eirwyn Williams, Hefin Williams ac R H Wyn Williams.

Swyddogion: Gareth James (Rheolwr Aelodau Cefnogi a Chraffu), Arwel Ellis Jones (Uwch Reolwr Cefnogaeth Gorfforaethol) a Lowri Haf Evans (Swyddog Cefnogi Aelodau).

Hefyd yn bresennol:

Ar gyfer Eitem 7 isod:

Y Cyngorydd W. Gareth Roberts, Aelod Cabinet Oedolion ac Iechyd

Ar gyfer Eitem 8 isod:

Y Cyngorydd Gareth Thomas, Aelod Cabinet Addysg
Garem Jackson, Swyddog Gwella Ansawdd Addysg

Ar gyfer Eitemau 9 isod:

Y Cyngorydd W. Gareth Roberts, Aelod Cabinet Oedolion ac Iechyd
Meilys Smith, Uwch Reolwr Busnes

1. ETHOL CADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol y Cyngorydd Beth Lawton yn Gadeirydd y Pwyllgor Craffu hwn am 2016 – 2017

Diolchodd y Cyngorydd Beth Lawton i'r Cyngorydd Peter Read am ei waith a'i ddiddordeb yn y maes fel cyn cadeirydd y Pwyllgor Craffu hwn.

2. ETHOL IS GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol y Cyngorydd Eirwyn Williams yn Is gadeirydd y Pwyllgor Craffu hwn am 2016 – 2017

3. YMDDIHEURIADAU:

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Siân Wyn Hughes, Dewi Owen, Peter Read, Gareth A Roberts ac Ann Williams. Neil Foden a David Healy (Swyddogion Undeb Athrawon)

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Cafwyd datganiad o fuddiant personol gan y Cyngorydd Linda Ann Wyn Jones, yn eitem 9 ar y rhaglen oherwydd natur ei gwaith. Gadawodd y Cyngorydd yr ystafell yn ystod y drafodaeth.

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi

6. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 17 Mawrth 2016

7. ADRODDIAD CYNNYDD – YMCHWILIAD CRAFFU ALLTWEN

a) Cyflwynwyd adroddiad cynnydd yr ymchwiliad yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor Craffu ar y gwaith oedd wedi ei gyflawni a'r gwaith sydd wedi ei gynllunio. Amlygodd Cadeirydd yr Ymchwiliad, Y Cynghorydd Linda Ann Wyn Jones bod angen ymchwilio pellach i'r maes gan mai dryslyd iawn oedd ceisio dehongli pwyd odd yn cael y gwasanaeth a'r nifer oedd yn derbyn y gwasanaeth. Awgrymwyd bod angen mwy o amser i holi ymhellach er mwyn ceisio datrys hyn ynghyd a cheisio adborth defnyddwyr gwasanaeth. Cynigiwyd bod angen treulio diwrnod yn Alltwen yn ceisio mewnbwn rhai o'r defnyddwyr.

b) Amlygwyd mai tri yn unig o aelodau'r ymchwiliad oedd yn bresennol yn y cyfarfod a gynhaliwyd mai, ac fe wnaed awgrym y dylid fod wedi gohirio'r cyfarfod hwnnw oherwydd y nifer a fynychwyd ac oherwydd y materion oedd yn codi yn y Pwyllgor.

Mewn ymateb, nodwyd nad oedd cworwm ar gyfer ymchwiliad craffu ac fe benderfynwyd be fyddai tri yn mynychu byddai'r cyfarfod yn mynd yn ei flaen. Gwnaed awgrym i osod dyddiadau i'r dyfodol fel eu bod yn nyddiaduron yr aelodau

c) Derbyniwyd y sylw bod angen ymateb cyn gleifion a phobl sydd yn derbyn y gwasanaeth, ond amlygwyd yr angen i ystyried hyn yn ofalus oherwydd materion cyfrinachedd a diogelu data. Awgrymwyd y gellid casglu'r wybodaeth drwy swyddogion gweithredol sydd yn ymwneud ar' defnyddwyr gwasanaeth wyneb yn wyneb a heb greu pryder ymysg y defnyddwyr o gael eu holi ar gyfer yr ymchwiliad.

Mewn ymateb i gynnig bod angen treulio diwrnod yn yr ysbyty yn ceisio adborth, awgrymwyd y byddai un person yn ddigonol ar gyfer hyn.

ch) Yn ystod y drafodaeth, nodwyd y sylwadau canlynol

- Enghreifftiau o fethu cael offer -angen datrysiad. Nodwyd bod y broses o geisio offer yn drwsogl a bod angen cadw budd yn lleol
- Pwysig cael mewnbwn defnyddwyr gwasanaeth i'r ymchwiliad a bod system yn ei le i sicrhau hyn
- Staff y Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol yn gweithio dros 24ain awr , dros saith diwrnod yr wythnos - amlygwyd nad oes staff Gwynedd yn rhoi'r oriau i mewn dros y penwythnos - angen cyfarch hyn
- Arafwch y Bwrdd Iechyd i ymrwymo o i rai agweddau
- dylid ymestyn allan ymhellach - ehangu'r cynllun i ardaloedd erial
- Cais i'r ymchwiliad ystyried nodi oedran yr unigolion sydd yn cael eu holi oherwydd amharodrwydd rhai pobl hyn i gwyno
- A oes ystyriaeth wedi ei roi i'r pwysau ychwanegol tebygol ar y gwasanaeth petai'r penderfyniad yw gadael Ewrop?

d) Mewn ymateb i'r sylwadau uchod, nododd yr Aelod Cabinet ei fod yn derbyn sylwadau'r swyddogion. Amlygodd bod y cleifion yn hoffi'r dull newydd o weithio a bod angen parhau gydag agwedd bositif.

- dd) Derbyniwyd bod gwrthdaro rhwng ceisio trefn newydd a'r hen drefn a bod rhwystredigaethau dros ei ymestyn, ond bod rhaid ceisio datrysiaid a symud ymlaen. Cytunodd gyda'r sylw bod angen mewnbwn y defnyddwyr gwasanaeth, ond amlygodd yr angen i wneud hyn yn ystyrlon.

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â chyllideb ar gyfer y broses, nodwyd bod cyllid ar gyfer Cynllun Peilot Vanguard wedi ei dderbyn ar gyfer y swyddogion yn unig.

PENDERFYNWYD

- **Caniatáu estyniad i'r ymchwiliad hyd at Fedi 2016.**
- **Y byddai'r Cynghorydd Linda Ann Wyn Jones yn treulio diwrnod yn Alltwn yn cysgodi swyddogion a chasglu gwybodaeth ac adrodd yn ôl i'r Ymchwiliad**
- **Bod trefniant yn ei le i'r gwasanaeth rannu sylwadau cleifion gyda'r ymchwiliad.**

8. YMCHWILIAD CRAFFU ADDYSG GYMRAEG

- a) Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet yn adrodd ar y cynnydd a wnaed gan yr Adran Addysg mewn ymateb i'r Ymchwiliad Craffu Addysg Gymraeg. Atgoffwyd yr aelodau bod yr argymhellion wedi ei llunio ar gyfer gwella cysondeb ac ansawdd y ddarpariaeth addysg Cymraeg o fewn dalgylchedd y Sir.

Nododd yr Aelod Cabinet bod trefniant yn ei le gan yr Adran Addysg ar gyfer cynnal astudiaeth gan arbenigwr annibynnol i beth yn union a olygir wrth addysgu a dysgu dwyieithog lle bo hynny ar waith a diffinio natur ieithyddol ysgolion uwchradd y Sir (Argymhellion 1 a 2 o'r ymchwiliad). Eglurwyd, er bod arbenigwr wedi ei benodi, nad oedd modd dechrau ar y gwaith oherwydd amgylchiadau personol. Adroddwyd bod yr adran wedi ystyried penodi arbenigwr arall, ond penderfynwyd gohirio'r gwaith hyd Fedi 2016. Amlygodd bod y sefyllfa yma yn un anffodus, ond bellach wedi ei datrys.

Dosbarthwyd cylch gorchwyl o ofynion yr astudiaeth i'r aelodau, er gwybodaeth..

- b) Wrth gyflwyno'r cynllun gweithredu, nododd y Swyddog Gwella Ansawdd Addysg bod angen cysoni Polisi Iaith Ysgolion y Sir a bod edrych ar y sefyllfa Uwchradd yn greiddiol i'r astudiaeth.
- c) Mynegwyd siom nad oedd ymateb i'r holl argymhellion wedi eu cynnwys yn yr adroddiad cynnydd a gwnaed cais i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg adrodd /rholi trosolwg sydyn ar bob un.
- ch) Diolchwyd i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg am y manylion. Amlygodd yr Aelod Cabinet y byddai unrhyw argymhellion i'r dyfodol yn plethu i mewn i Gynllun Busnes yr Adran fel ffordd o ymateb iddynt, ynghyd ac argymhellion yr Adroddiad Blynyddol - gwnaed cais i'r Pwyllgorau Craffu edrych ar gylch Cynllun Busnes Addysg.
- d) Mewn ymateb i'r sylwadau, nododd y Cadeirydd bod yr ymchwiliad wedi bod o werth a da oedd gweld gweithredu eisoes ar rai o'r argymhellion.
- dd) Yn ystod y drafodaeth, nodwyd yn sylwadau canlynol:
- Yng nghyd-destun Ysgol Friars bod angen sicrhau darpariaeth ieithyddol briodol ar gyfer y plant
 - Dylai unrhyw adroddiadau / dogfennau ychwanegol fod wedi eu dosbarthu ymlaen llaw er mwyn craffu'r sefyllfa yn well

- Amlygwyd mai Ymchwiliad Craffu Addysg Gymraeg ydoedd ac nid Addysg Ddwieithog - angen bod yn rhagweithiol i gadw'r Gymraeg yn fyw.
 - Angen edrych ar drefniadaeth ysgolion Bangor ar fyrder. Angen rhoi ystyriaeth i ysgolion preifat Bangor – angen ceisio rheolaeth dros y defnydd o'r iaith yma.
 - Pam mai ysgolion sydd yn gosod eu hunain mewn categorïau - angen cysondeb
 - Defnydd iaith tu hwnt i oriau ysgol yn anodd ei reoli - angen mesur defnydd o'r iaith mewn cymdeithas a sicrhau anogaeth / hyfforddiant i wirfoddolwyr a hyfforddwyr
 - Angen adolygu'r argymhellion fel targedau 'campus'
 - Pryder y gallai rhai ysgolion gael eu Seisnigeiddio a phlant yn symud i ysgol gyfagos, sydd o ganlyniad yn rhoi pwysau ychwanegol ar yr ysgolion hynny
 - Angen cefnogaeth i rieni di-Gymraeg
- e) Mewn ymateb i'r sylw yn ymwneud â mesur defnydd o'r iaith tu hwnt i oriau ysgol, nododd yr Aelod Cabinet bod y plant, drwy ddefnydd o'r Siarter Iaith yn adrodd eu hunain ar y defnydd o iaith yn gymdeithasol. Anogwyd hefyd i Benaethiaid a Llywodraethwyr ysgolion ystyried yr elfen yma.
- f) Mewn ymateb i sylw a wnaed ynglŷn ag arian Redrow ym Mangor, adroddwyd mai cyfrifoldeb yr Adran Cynllunio yw hyn.
- ff) Mewn ymateb i sylw am Ysgol Friars, amlygwyd bod Cadeirydd y Llywodraethwyr ynghyd a'r Aelod Lleol, y Cynghorydd Mair Rowlands wedi cynnal trafodaethau gyda'r Adran Addysg a rhoi mewnbwn i'r Polisi iaith.
- g) Croesawyd yr adroddiad a diolchwyd am y gwaith oedd wedi ei gyflawni hyd yma. Amlinellwyd yr angen i adolygu'r argymhellion yn gyhoeddus a ffurfiol. Ategwyd siom nad oedd y dogfennau ychwanegol wedi eu dosbarthu ymlaen llaw. Derbyniwyd y cais i'r arbenigwr annibynnol drafod sylwadau / syniadau cychwynnol ei astudiaeth gydag aelodau'r Ymchwiliad Craffu.

PENDERFYNWYD,

- a) **derbyn yr adroddiad cynnydd ond ceisio adroddiad cynnydd pellach yn ymateb i'r holl argymhellion ymhen 6 mis (Ionawr 2017)**
- b) **bod yr arbenigwr sydd yn cynnal yr astudiaeth annibynnol yn cyfarfod gydag aelodau'r Ymchwiliad i gael eu mewnbwn i'w waith**

9. POLISI CLUDIANT: ADRAN OEDOLION A LLESIANT

(Gadawodd y Cynghorydd Linda Ann Wyn Jones yr ystafell ac ni fu yn rhan o'r drafodaeth)

- a) Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet yn amlygu'r angen i Gyngor Gwynedd osod polisi a threfniadau cludiant newydd i'r Adran Oedolion a Llesiant mewn ymateb i Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Amlygwyd bod y Ddeddf yn gosod dyletswydd ar y Cyngor i hybu llesiant ein dinasyddion er mwyn hybu a chefnogi annibyniaeth.

Yn sgil newidiadau yn y ddeddfwriaeth a'r hinsawdd ariannol, nododd yr Aelod Cabinet bod angen mabwysiadu polisi cludiant teg a chynaliadwy. Amlygodd y gall newidiadau gael effaith ar ddefnyddwyr gwasanaeth ac felly bydd ymgysylltu effeithiol gyda rhan-ddeiliaid, gan gynnwys defnyddwyr a'u teuluoedd, yn allweddol i'r broses.

Adroddwyd, wrth i bob unigolyn gael ei asesu, bydd cludiant yn cael ei gyfarch yn y pecyn gofal - bydd yno fel rhan o'r pecyn yn hytrach nag fel ychwanegiad. I gyfarch hyn, bydd rhaid i bob unigolyn gael ei asesu yn ei gyfanrwydd.

Cymhelliant yr ymarfer yw ymateb i'r ddeddf ac amlygwyd bod tri opsiwn posib i'w hystyried.

- Penderfynu peidio â newid trefniadau. Byddai oblygiadau ariannol a diwylliannol o ran peidio newid ein ymarfer yn y maes yma.
- Mabwysiadu'r polisi newydd ac ail adolygu pecynnau gofal yn benodol ar sail y polisi cludiant newydd.
- Mabwysiadu'r polisi newydd ar sail pecynnau newydd, ailasesiadau ac adolygiadau blynyddol o becynnau yn hytrach na chynnal adolygiad penodol ar faterion cludiant.

Awgrymwyd nad oedd opsiwn 1 yn realistig nag yn gynaliadwy yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol mae'r Awdurdod yn wynebu.

- b) Mewn ymateb i gwestiwn, pam bod cyfanswm cost lechyd Meddwl yn isel ar gyfer cyllideb 2016/2017 (£550.00), nodwyd nad oedd neb gyda chyflyrau iechyd meddwl yn derbyn gwasanaeth ar hyn o bryd ac felly adroddwyd mai 'awgrym' yn unig ydoedd.

Mewn ymateb i sylw mai cynllun ydoedd i arbed arian ac nid i hybu annibyniaeth, derbyniwyd gan yr Aelod Cabinet bod arbediad o ddeutu £38k ynghlwm â'r broses, ond amlinellwyd mai'r bwriad oedd cynnwys cludiant fel rhan o'r pecyn gofal. Adroddwyd bod sgôp yma i gydweithio gyda chludiant integredig, e.e., gwell defnydd o fflyd cartrefi preswyl i symud pobl o fewn y Sir, i hybu llesiant a chefnogi annibyniaeth

- c) Yn ystod y drafodaeth, nodwyd y sylwadau canlynol:

- Angen hybu annibyniaeth i bobl hŷn gan sicrhau bod ganddynt ryddid i adael y tŷ.
- Angen sicrhau bod y gwasanaeth ar gyfer Gwynedd gyfan ac nid yn y prif ardaloedd yn unig.
- Angen cydlynu gwell gyda gwasanaeth tacsï o'r ysbyty.
- O blaid gweithio yn fwy effeithiol - trefniadau mewnol yn ymddangos yn flêr ar hyn o bryd ac felly angen ail strwythuro i sicrhau gwell trefn a threfniadau cludiant hyblyg.
- Angen rhoi ystyriaeth i adnoddau cludiant mewn ysgolion.
- Angen sicrhau bod yr asesu yn gywir a bod y rhai hynny sydd fwyaf angen y gwasanaeth yn derbyn y gwasanaeth.
- Beth yw'r gwahaniaeth rhwng 'asesu' a 'gwir angen'? Rhaid cael dealltwriaeth o wir angen yr unigolyn drwy adnabod cyfleoedd i gwrdd â'r angen hynny yn hytrach na rhoi label 'gofal dydd' amheronol iddynt
- Awgrym i aelod o'r teulu neu ofalwr fod gyda'r unigolyn pan fydd yn cael ei asesu er mwyn sicrhau barn annibynnol.
- Yng nghyd-destun y broses apêl - pwy fydd ar y panel? Rhaid ystyried bod pobl yn fregus ac nad oedd angen gosod rheolau sefydlog yma. Awgrymwyd i'r broses apêl fod yn hygyrch a hyblyg.
- Croesawyd egwyddorion y cynllun, ond mynegwyd pryder o ran ymarferoldeb. Bydd rhaid sicrhau mynediad at wasanaeth a bod anogaeth a datblygu sgiliau yn cael eu cynnig i'r defnyddwyr er mwyn iddynt fagu hyder i ddefnyddio cludiant cyhoeddus.

- Pellter, abl i deithio eu hunain a gosod mewn siroedd eraill, yn gosod cynsail beryg
- ch) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â phellter yn gosod cynsail, nodwyd nad yw pellter o reidrwydd yn gosod 'angen cludiant', ond nodwyd byddai'n rhaid adnabod cyfleodd i gwrdd ag anghenion pob unigolyn.

Nid oedd ymateb i'r cwestiwn, pwy fydd ar y panel yng ngyd-destun y broses apêl, ond sicrhawyd y byddai ymateb yn cael ei anfon i'r ymholydd.

- d) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â pha siroedd eraill oedd wedi mabwysiadau trefniadau tebyg, amlygwyd bod Sir y Fflint wedi llwyddo i gynnal gwasanaeth o'r fath. Nodwyd bod Swyddogion Sir y Fflint yn cydweithio yn dda gyda Swyddogion Cyngor Gwynedd ac yn rhannu ymarfer da

Mewn ymateb i'r sylw, gwnaed cais i'r gwasanaeth ystyried sir sydd yn debycach i broffil Gwynedd.

- dd) Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â'r asesiadau, nodwyd y byddai'r asesiadau yn cael eu gwneud ar sail mwy positif. Ategwyd mai'r un bobl broffesiynol fydd yn gwneud yr asesu; bydd yr asesiad yn drylwyr. O'r asesiad, daw deilliannau fydd angen datrysiadau.

Pwysleisiwyd gan yr Aelod Cabinet mai cynllun i gyfarch anghenion yr unigolyn oedd yma, yn gynllun creadigol, cyffrous a heriol i'r gwasanaeth fyddai yn cynnig llesiant i bob unigolyn. Bydd dyletswydd ar y gwasanaeth i gynnig y gorau i'r dinesydd a bydd pob ymgais yn cael ei wneud i geisio cyflwani hyn - bydd rhaid rhesymoli, ond ni fydd neb yn cael ei ddiystyru.

Cynigiwyd ac eiliwyd i gefnogi opsiwn 3.

PENDERFYNWYD

Gwneud yr argymhellion canlynol i'r Cabinet:

- **Gweithredu Opsiwn 3, sydd yn cyd-fynd gydag egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 , drwy adeiladu ar gryfderau unigolyn ac edrych ar adeiladu ar gryfderau cymunedol.**
- **Sicrhau defnydd priodol a chydlynu trefniadau cludiant mewnol**
- **Nodi mwy o fanylion yn yr Adroddiad i'r Cabinet am y broses apêl**
- **Ystyried yn ofalus yr effaith ar unigolion o safbwynt y gost ac a ellir lliniaru'r effaith**
- **Gwneud cais i Sir y Fflint amlygu'r gwersi a ddysgwyd / rhwystrau a wynebwyd, fel bod modd eu cynnwys yn yr adroddiad i'r Cabinet**
- **Ystyried trefniadau mewn siroedd eraill sydd â phroffil tebyg i Wynedd**
- **Rhoi ystyriaeth hafal i bob rhan o Wynedd wledig a threfol o ran hwyluso a chydlynu trefniadau cludiant.**

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a.m. a daeth i ben am 12.45 o'r gloch

CADEIRYDD.